

THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT AND TRANSFORMATION OF THE PRINTING SYSTEM IN THE NAVOI REGION

Mirsaid Muzaffarovich Abduraxmonov,

*Tayanch doktorant, Navoiy davlat
universiteti, Navoiy, O‘zbekiston*

Email: mirsaidabduraxmonov854@gmail.com,

ORCID: 0009-0009-6979-9985, Tel: +99893-430-93-21

07.00.00-Tarix fanlari

Abstract. This article provides a historical analysis of the development and transformation of the printing system in the Navoi Region. It examines the organizational and technological changes that occurred in the sector during the years of independence, the material and technical base of printing houses, the introduction of new printing technologies, the emergence of non-state printing entities, as well as differences across the region. The study draws on archival documents, periodical press materials, data on printing enterprises, and official statistical data. Based on the analysis, the main trends in the development of the regional printing system and the distinctive features of its transformation processes are identified.

Keywords: Navoi Region, printing industry, printing house, printing, periodical press, publishing, printing technologies, transformation.

Аннотация. В данной статье с исторической точки зрения анализируются развитие и трансформация системы полиграфии в Навоийской области. Освещаются организационные и технологические изменения, произошедшие в данной сфере в годы независимости, материально-техническая база типографий, внедрение новых технологий печати, формирование негосударственных субъектов полиграфической деятельности, а также различия между отдельными территориями области. В исследовании использованы архивные документы, материалы периодической печати, сведения о деятельности полиграфических предприятий и официальные статистические данные. На основе проведённого анализа раскрываются основные тенденции развития системы полиграфии области и характерные особенности процессов её трансформации.

Ключевые слова: Навоийская область, полиграфия, типография, периодическая печать, издательское дело, полиграфические технологии, трансформация.

Annotatsiya. Mazkur maqolada Navoiy viloyatida matbaa tizimining rivojlanishi va transformatsiyasi tarixiy jihatdan tahlil qilinadi. Mustaqillik yillarida sohada yuz bergan tashkiliy va texnologik o‘zgarishlar, bosmaxonalarning moddiy-texnik bazasi, yangi bosish texnologiyalarining joriy etilishi hamda nodavlat matbaa subyektlarining shakllanishi hamda hududlar miqyosidagi farqlar yoritiladi. Tadqiqotda arxiv hujjatlari, davriy matbuot materiallari, matbaa korxonalariga oid ma’lumotlar va rasmiy statistik ma’lumotlardan foydalanilgan. Tahlil asosida viloyat matbaa tizimi rivojlanishining asosiy tendensiyalari va transformatsion jarayonlarning o‘ziga xos xususiyatlari ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: Navoiy viloyati, matbaa, bosmaxona, poligrafiya, davriy matbuot, nashriyotchilik, matbaa texnologiyalari, transformatsiya.

Kirish (Introduction). Bugungi kunda global jarayonlardan uzilib qolmaslik, shiddat bilan o‘zgarayotgan hozirgi o‘ta murakkab va notinch dunyoda ommaviy axborot vositalarining o‘rni va ta’siri har qachongidan ham kuchli mazmun kasb etmoqda. Hozirgi kunda ommaviy axborot vositalari faoliyatini tartibga solish, mavjud me’yoriy-huquqiy bazani kuchaytirish maqsadida keyingi to‘rt yilda 12 ta qonun hujjati qabul qilinganini, media sohasi, axborot xizmatlari tizimi tubdan yangilanganini ta’kidlash lozim [1]. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganlaridek, matbuot va ommaviy axborot vositalarini liberallashtirish, so‘z erkinligini ta’minlashga qaratilgan ishlar jadallik bilan amalga oshirilmoqda. O‘zbekiston Jurnalistlari ijodiy uyushmasi, Milliy matbuot markazi, Elektron ommaviy axborot vositalari milliy assotsiatsiyasi, Mustaqil bosma ommaviy axborot vositalari va axborot agentliklarini qo‘llab-quvvatlash va rivojlantirish jamoat fondi kabi tashkilotlar muvaffaqiyatli faoliyat ko‘rsatmoqda [2]. Shu nuqtai nazardan qaraganimizda, matbuotning asosiy tarkibiy qismlaridan biri bo‘lgan matbaa sohasi istiqlol yillarida tubdan isloh qilindi.

XX asrning oxiri – XXI asr boshlarida O‘zbekiston Respublikasida yuz bergan siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va texnologik o‘zgarishlar ommaviy axborot vositalari bilan bir qatorda ularning faoliyatini ta’minlovchi matbaa tizimining rivojlanishiga ham katta ta’sir ko‘rsatdi. Yurtimiz mustaqilligining dastlabki yillarida sovetlar davridan meros bo‘lib qolgan moddiy-texnik baza va tashkiliy boshqaruv mexanizmlari asosida faoliyat yuritgan matbaa korxonalari keyingi davrda bozor munosabatlari, mulkchilik shakllarining o‘zgarishi hamda zamonaviy bosma texnologiyalarining joriy etilishi oqibatida bosqichma-bosqich o‘zgarishlarga uchradi. Ushbu jarayon respublika miqyosida kechgan umumiy o‘zgarishlarning hududlardagi o‘ziga xos ko‘rinishlarini ham yuzaga keltirdi.

Navoiy viloyatida matbaa tizimining rivojlanishi hududiy davriy matbuot tarixi bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, viloyat, tuman va shahar gazetalarining muntazam nashr etilishi bosmaxonalar faoliyatining uzluksizligi ta’minlashni taqozo etgan. Shu nuqtayi nazardan, matbaa tizimini faqat bosma mahsulot ishlab chiqaruvchi texnik tuzilma sifatida emas, balki hududiy axborot maydonining faoliyatini ta’minlagan muhim tizim sifatida o‘rganishni taqozo etadi. Bosmaxonalarning moddiy-texnik holati, bosish usullarining yangilanishi, ishlab chiqarish jarayonlarining kompyuterlashtirilishi hamda davlat va nodavlat matbaa

subyektlarining faoliyati mahalliy gazetalarni tayyorlash va nashr etish imkoniyatlariga bevosita ta'sir ko'rsatgan.

Mustaqillik yillarida Navoiy viloyati matbaa tizimida yuz bergan o'zgarishlarni tarixiy bosqichlarda tadqiq etish muhim ahamiyatga ega. Chunki bu davrda sohada bir tomondan mavjud bosmaxonalarning yangi iqtisodiy sharoitga moslashuvi va moddiy-texnik bazasining yangilanishi kuzatilgan bo'lsa, ikkinchi tomondan, turli shakldagi yangi xo'jalik yurituvchi subyektlarning paydo bo'lishi matbaa xizmatlari tarkibining murakkablashib, kengayib borishiga olib keldi. Natijada matbaa sohasi an'anaviy gazeta va boshqa bosma mahsulotlarni chop etishga yo'naltirilgan tizimdan matbaa, nashriyotchilik va bosma mahsulotlar bilan bog'liq turli faoliyat yo'nalishlarini qamrab olgan sohaga aylana boshladi.

Mavzuning yana bir dolzarbligi shundaki, Navoiy viloyatidagi matbaa tizimining tarixiy transformatsiyasini o'rganish bosma ommaviy axborot vositalari rivojlanishining moddiy va texnologik asoslarini chuqurroq tushunish imkonini beradi. Gazetalar tiraji, ularning davriyligi va tashqi ko'rinishidagi o'zgarishlarni matbaa imkoniyatlaridan ajratilgan holda baholash mumkin emas. Shu sababli bosmaxonalar faoliyatidagi tashkiliy o'zgarishlar, texnologik yangilanishlar va sohada nodavlat sektorning shakllanishini davriy matbuot rivoji bilan o'zaro bog'liqlikda tadqiq etish alohida ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi Navoiy viloyatida matbaa tizimining mustaqillik yillaridagi rivojlanish jarayonlarini tarixiy jihatdan tahlil qilish, uning tashkiliy va texnologik transformatsiyasining asosiy yo'nalishlarini aniqlash hamda zamonaviy bosqichdagi holatini hududlar va faoliyat yo'nalishlari kesimida baholashdan iborat. Ushbu maqsadga erishishda matbaa korxonalari faoliyatiga oid arxiv hujjatlari, davriy matbuot materiallari, bosmaxonalar faoliyatiga doir ma'lumotlar hamda rasmiy statistika materiallaridan foydalanildi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili (Literature review)

Matbaa va nashriyotchilikning tarixiy rivojlanishi bosma kommunikatsiyalar tarixining muhim tarkibiy qismlaridan biri sanaladi. E. Eisenstein tadqiqotida qo'lyozma madaniyatidan bosma madaniyatga o'tish jarayoni texnologik yangilik bilangina cheklanmagan, balki axborotni yaratish, ko'paytirish va tarqatish imkoniyatlarini tubdan o'zgartirgan tarixiy transformatsiya sifatida baholanadi [3]. Bu jihatdan matbaa tarixini o'rganish bosma nashrlarning nafaqat mazmuniy, balki moddiy-texnik va institutsional rivojlanish omillarini aniqlash imkonini yaratadi.

Turkistonda dastlabki matbaa mahsulotlari XIX asrning ikkinchi yarmidan ishlab chiqarila boshlangan. O'lkada xususiy bosmaxonalar, litografiya va boshqa matbaa korxonalari tashkil etilgan [4]. Turkistonda matbaa va davriy matbuotning shakllanishi masalalari T. Ernazarov, A. Akbarov hamda N. Abduazizova tadqiqotlarida keng yoritilgan. Ularda XIX asrning ikkinchi yarmidan boshlab Turkiston o'lkasida matbaa ishining rivojlanishi, davriy nashrlarning vujudga kelishi va mahalliy matbuot tizimining shakllanish jarayonlari tarixiy jihatdan tadqiq etilgan [5, 6].

1991-yil 1-sentyabrdan e'tiboran O'zbekiston ommaviy axborot vositalari tizimida ham muhim institutsional va texnologik o'zgarishlar sodir bo'ldi. Tadqiqotlarda mamlakat media makonining modernizatsiyalashuvi, yangi axborot-kommunikatsiya

texnologiyalarining joriy etilishi, media faoliyatining zamonaviy tendensiyalarga moslashuvi kabi masalalariga e'tibor qaratilgan [7]. Matbaa tizimining rivojlanishini texnologik jarayonlardan ajratilgan holda o'rganish mumkin emas. XX asr oxiri – XXI asr boshlarida kompyuter texnologiyalarining nashriyot va matbaa jarayonlariga kirib kelishi matn terish, sahifalash, bosma shakl tayyorlash va chop etish jarayonlarining mazmunan yangilanishiga olib keldi [8]. Natijada an'anaviy ishlab chiqarish jarayonlarining ayrim bosqichlari avtomatlashtirilib, bosma mahsulot tayyorlashning tezligi va texnologik imkoniyatlari kengaydi. Ushbu texnologik transformatsiya hududiy bosmaxonalar faoliyatida ham bosqichma-bosqich namoyon bo'ldi.

Xorijiy ilmiy adabiyotlarda oxirgi yillarda matbaa va nashriyot sohasidagi o'zgarishlar raqamli transformatsiya jarayonlari bilan bog'liq holda tadqiq qilinmoqda. Tadqiqotlarda raqamlashtirish nashriyot mahsulotlarining shakli, ularni tarqatish kanallari hamda nashriyotlarning strategik faoliyatiga ta'sir ko'rsatayotgani aytiladi [9]. Elektron kitob texnologiyasining rivojlanishi esa bosma va elektron formatlarning bozor va iste'mol jarayonidagi o'zaro munosabatlarini yangi bosqichga olib chiqdi [10]. Ushbu ma'lumotlar butun dunyoda zamonaviy texnologiyalarning an'anaviy bosma nashrlar – gazeta, jurnallarga ta'sir ko'rsatganligini, amalda an'anaviy bosma nashrlarning mavjud texnologiyalarni o'z ish faoliyatiga joriy etib, yuzaga kelgan muammolarni oqilona hal etishga majbur bo'layotganligini ko'rsatmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology)

Mazkur maqola Navoiy viloyatida matbaa tizimining rivojlanishi va transformatsiyasini tarixiy jarayon sifatida o'rganishga yo'naltirilgan bo'lib, unda tarixiy-qiyosiy, xolislik va tizimlilik tamoyillari asos qilib olindi. Matbaa tizimidagi tashkiliy, institutsional va texnologik o'zgarishlarni aniqlashda tarixiy-qiyosiy, muammoviy-xronologik, statistik hamda tizimli tahlil usullaridan foydalanildi.

Tarixiy-qiyosiy metod viloyatning turli hududlarida matbaa tizimining rivojlanish xususiyatlarini o'zaro taqqoslashda qo'llanildi. Ushbu usul Navoiy shahri, Zarafshon shahri hamda viloyat tumanlarida matbaa faoliyatining shakllanishi va rivojlanishidagi umumiy hamda o'ziga xos jihatlarni aniqlash imkonini berdi. Tadqiqotda statistik tahlil usuli ham muhim o'rin tutadi. Rasmiy statistika materiallari asosida matbaa, nashriyotchilik va bosma mahsulotlar bilan bog'liq faoliyat yurituvchi subyektlar faoliyat yo'nalishi va hududiy joylashuvi bo'yicha guruhlandi. Tizimli tahlil metodi esa matbaa tizimini faqat bosmaxonalar faoliyati doirasida emas, balki bosma ommaviy axborot vositalari, nashriyotchilik faoliyati, moddiy-texnik baza va bosma mahsulotlarni tayyorlash jarayonlari bilan o'zaro bog'liq holda uyg'unlashgan tizim sifatida o'rganish imkonini berdi. Natijada mazkur metodologik yondashuvlar Navoiy viloyati matbaa tizimining rivojlanish dinamikasini, uning hududiy xususiyatlarini hamda mustaqillik yillarida yuz bergan tashkiliy va texnologik transformatsiyalarning asosiy yo'nalishlarini yaxlit ravishda aniqlashga xizmat qildi. Tadqiqotning manbaviy bazasini arxiv hujjatlari, Navoiy viloyatida chop etilgan davriy nashrlar materiallari, bosmaxonalar va matbaa korxonalari faoliyatiga oid ma'lumotlar hamda rasmiy statistik materiallar tashkil etdi.

- Tahlil va natijalar (Analysis and results)

Navoiy viloyatida matbaa tizimining mustaqillik yillaridagi rivojlanishini bir necha bosqichlarda kuzatish mumkin. Mazkur jarayon dastlab sho‘rolar davridan meros qolgan bosmaxona va moddiy-texnik bazadan foydalanish, keyinchalik yangi iqtisodiy sharoitga moslashish, bosish texnika-texnologiyalarining yangilanishi hamda turli tashkiliy-huquqiy shakldagi matbaa va nashriyot subyektlarining vujudga kelishi bilan izohlanadi. Shu jihatdan viloyat matbaa tizimidagi o‘zgarishlarni faqat texnologiyalarning almashinuvi sifatida emas, balki tashkiliy, iqtisodiy va texnologik omillar birgalikda ta’sir ko‘rsatgan tarixiy jarayon sifatida baholash maqsadga muvofiqdir.

Mustaqillikning dastlabki yillarida hududiy bosma nashrlar faoliyatida matbaa xizmatlari bilan bog‘liq iqtisodiy qiyinchiliklar yaqqol namoyon bo‘lgan. Arxiv hujjatlarida qog‘oz, tipografiya va aloqa xizmatlari narxlarining oshishi mahalliy gazetalarni chop etishga salbiy ta’sir ko‘rsatgani qayd etiladi. Viloyatdagi mavjud vaziyatdan kelib chiqib hokimlik tomonidan 1996-yilda 22 million AQSh dollariga bosmaxona barpo etish loyihasi ishlab chiqiladi. Ammo mana shunday qiyin vaziyatda ham Navoiy viloyatining shahar va tumanlarida 7 ta bosmaxona faoliyat yuritib, ularda 110 nafar xodim mehnat qilgan [11]. Viloyatda matbuot va poligrafiya sohasi moddiy-texnik baza hamda malakali kadrlar yetishmasligi kuzatilgan bo‘lsa-da, mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish va bosmaxonalar faoliyatini yo‘lga qo‘yish natijasida bosma mahsulotlar hajmi yildan yilga ortib borgan.

XX asrning oxirgi o‘n yilligida hududiy matbaa va davriy nashrlar bozor iqtisodiyotiga moslashish bilan bog‘liq murakkab o‘tish jarayonini boshdan kechirgan. Bunda masala faqat bosmaxonaning texnik imkoniyatlari bilan cheklanmagan, balki bosmaxonalarni qog‘oz bilan ta’minlash, matbaa xizmatlari qiymati, aloqa xarajatlari va tahririyatlarning moliyaviy imkoniyatlarini ham qamrab olgan. Shu sababli mustaqillikning dastlabki bosqichidagi matbaa tizimini uning iqtisodiy ta’minoti mexanizmlaridan ajratib o‘rganish maqsadga muvofiq emas.

1990-yillarning oxiriga kelib viloyatda poligrafiya infratuzilmasini modernizatsiya qilish masalasi yanada dolzarb tus oldi. Shu maqsadda Navoiy viloyati hokimining 1999-yildagi 324-sonli qarori asosida viloyat bosmaxonasining xo‘jalik faoliyatini takomillashtirish va gazeta mahsulotlarini zamonaviy usulda chop etish bo‘yicha tegishli chora-tadbirlar amalga oshirildi [12]. Bu dalillar ko‘rsatmoqdaki, 1990-yillarda Navoiy viloyati hududiy matbuotining faoliyat yuritishi tahririyatning o‘z moliyaviy imkoniyatlari bilangina emas, mahalliy boshqaruv organlari tomonidan ko‘rsatilgan moliyaviy va moddiy ko‘mak bilan ham bog‘liq bo‘lgan.

2000-yillarda matbaa sohasida texnologik yangilanishlar jarayoni yanada tezlashgan. Masalan, 2004-yilda Karmana tuman bosmaxonasiga Hindistonda ishlab chiqarilgan rangli chop etish dastgohi keltirilgan. Ushbu bosmaxonaga ofset usulida chop etuvchi “Dominant-724” dastgohining keltirilib o‘rnatilgan [13]. Asta-sekinlik bilan bosmaxona bozorida raqobat kuchayib borgan. Masalan, 2010-yilda “Do‘stlik bayrog‘i” va “Знамя дружбы” gazetalari tahririyati” davlat korxonasi Hindistondagi “WEB HOUSE PRIVATE LIMITED” kompaniyasining “IMPACTA V-30” ro‘lonli bosma apparati keltirilib o‘rnatiladi. Bu texnologiya orqali korxona rangli holatda, soatiga 30 ming donagacha tezlikda gazeta chop

etish imkoniga ega bo‘ladi [14]. Keyingi yillarda ham bosmaxonalarni texnologik rivojlantirish ishlari davom ettirilgan. Masalan, Navoiy kon-metallurgiya kombinati bosmaxonasiga umumiy qiymati 215 ming yevroga Germaniyada ishlab chiqarilgan zamonaviy uskunalar, “Navoiy Kolor Print” mas’uliyati cheklangan jamiyatiga 66 million so‘mlik matbaa dastgohlari, Zarafshon shahridagi “Mehr-zar” korxonasiga 18 ming AQSh dollari qiymatiga teng ofset texnologik liniyasi olib kelindi [15].

Texnologik yangilanish bilan bir qatorda, matbaa tizimining tashkiliy tarkibida ham o‘zgarishlar yuz beradi. An’anaviy davlat bosmaxonalari bilan bir qatorda xususiy va boshqa nodavlat shakldagi matbaa, nashriyot hamda bosma mahsulotlar bilan bog‘liq faoliyat yurituvchi xo‘jalik subyektlarining paydo bo‘lishi sohaning institutsional tarkibini kengaytirdi. Ammo, Navoiy viloyatida matbaa, nashriyotchilik va ular bilan bog‘liq faoliyat turlarining hududiy jihatdan bir tekis taqsimlanmaganligini guvohi bo‘lishimiz mumkin (**1-jadvalga qarang**). Jadval ma’lumotlari ko‘ra, 2026-yil holatiga oid taqdim etilgan statistik ma’lumotlarda jami 128 ta subyekt qayd etilgan bo‘lib, ularning 68 tasi, ya’ni 53,1 foizi Navoiy shahrida joylashgan. Bu viloyatdagi mazkur faoliyat turlarining yarmidan ko‘pi ma’muriy markazda jamlanganligini ko‘rsatadi. Navoiy shahridan keyingi o‘rinlarda Qiziltepa tumani 11 ta, Karmana tumani 9 ta, Zarafshon shahri va Navbahor tumani 8 tadan subyekt bilan qayd etilgan. Nurota tumanida 7 ta, Uchquduq va Konimex tumanlarida 5 tadan, Xatirchi tumanida 4 ta hamda G‘ozg‘on shahrida 3 ta subyekt faoliyat yuritishi ko‘rsatilgan.

1-jadval.

Navoiy viloyatida matbaa, nashriyotchilik va bosma mahsulotlar bilan bog‘liq faoliyat yurituvchi subyektlarning hududlar va faoliyat turlari bo‘yicha taqsimoti¹.

Shahar va tuman	Jami subyekt	Jami tarkibidagi ulushi, %
Navoiy shahri	68	53,1
Qiziltepa tumani	11	8,6
Karmana tumani	9	7,0
Zarafshon shahri	8	6,3
Navbahor tumani	8	6,3
Nurota tumani	7	5,5
Uchquduq tumani	5	3,9
Konimex tumani	5	3,9
Xatirchi tumani	4	3,1
G‘ozg‘on shahri	3	2,3
Jami	128	100,0

Navoiy viloyatida matbaa va nashriyotchilik tizimining bugungi tarkibi faqat bosmaxonalardan iborat bo‘lmasdan, balki bir-biri bilan bog‘liq bir nechta faoliyat yo‘nalishlarini qamrab olganini ko‘rsatadi (2-jadvalga qarang). Shunday qilib, Navoiy viloyatidagi zamonaviy matbaa tizimining tarkibi an’anaviy bosmaxona faoliyatidan ancha

¹ **Izoh:** 1- va 2-jadvallar Navoiy viloyati Statistika boshqarmasining matbaa va nashriyotchilik faoliyatiga oid rasmiy statistik ma’lumotlar asosida muallif tomonidan tuzildi (ma’lumot olingan sana: 31.07.2026-yil).

kengaygan bo‘lib, ishlab chiqarish, nashriyotchilik, bosmaga tayyorlash va bosma mahsulotlarni tarqatish kabi o‘zaro bog‘liq yo‘nalishlarni qamrab oladi.

2-jadval. Navoiy viloyatida matbaa va nashriyotchilik bilan bog‘liq faoliyat yurituvchi subyektlarning faoliyat turlari bo‘yicha taqsimoti.

№	Faoliyat turi	Subyektlar soni	Jami tarkibidagi ulushi, %
1	Ixtisoslashgan do‘konlarda gazeta, jurnal va kanselyariya tovarlarini chakana sotish	44	34,4
2	Matbaa faoliyatining boshqa turlari	38	29,7
3	Nashriyotchilik faoliyatining boshqa turlari	12	9,4
4	Bosma shakllarni tayyorlash va axborot bilan bog‘liq faoliyat	11	8,6
5	Kitoblarni chakana sotish	8	6,3
6	Gazeta va jurnallarni nashr etish	6	4,7
7	Kitob nashr etish	5	3,9
8	Boshqa tegishli faoliyat turlari	4	3,1
Jami		128	100,0

- Xulosa va takliflar (Conclusion/Recommendations)

Navoiy viloyatida matbaa tizimining rivojlanishi va transformatsiyasini tarixiy jihatdan o‘rganish istiqloq yillarida mazkur sohada tashkiliy, iqtisodiy va texnologik jihatdan sezilarli o‘zgarishlar yuz berganligini ko‘rsatadi. Mazkur ma’lumotlar mustaqillikning dastlabki yillarida hududiy davriy nashrlarni chop etishda qog‘oz ta’minoti, matbaa va aloqa xizmatlari narxining oshishi hamda tahririyatlarning moliyaviy imkoniyatlari bilan bog‘liq muammolar mavjud bo‘lganligini, keyingi bosqichlarda matbaa tizimining texnologik yangilanganligi va sohaning institutsional tarkibidagi o‘zgarishlar bo‘lganligini ko‘rsatmoqda. Ta’kidlash joizki, matbaa sohasining rivojlanishida hududiy tafovutlar mavjudligini, matbaa va unga aloqador faoliyat bilan shug‘ullanuvchi subyektlarning hududlar bo‘yicha joylashuvi viloyat miqyosida turli darajada ekanligi ayon bo‘lmoqda. Ushbu holat matbaa tizimining transformatsiyasini baholashda hududiy omilni ham hisobga olish zarurligini ko‘rsatadi

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib ayta olamizki, Navoiy viloyati matbaa tarixiga oid arxiv hujjatlari, faoliyati tugatilgan yoki qayta tashkil etilgan bosmaxonalar faoliyatiga oid ma’lumotlar, fotosuratlar, faxriy matbaachilar va soha mutaxassislarining xotiralari, matbaa korxonalarining tarixiy rivojlanishiga oid statistik ma’lumotlarni hududlar va yillar kesimida shakllantirish va to‘plash Navoiy viloyati matbaa va davriy matbuot tarixini yanada kengroq tadqiq etish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati (References)

1. Mirziyoyev Sh. Yangi O‘zbekistonda erkin va farovon yashaylik. 5-jild [Matn]. – T.: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2023. – 376 b.

2. Mirziyoyev Sh. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. T.: O‘zbekiston, 2017. 499 b.

3. Eisenstein E.L. *The Printing Press as an Agent of Change: Communications and Cultural Transformations in Early Modern Europe*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1980.
4. Абдуазизова Н. Миллий журналистика тарихи (Миллий истиқлол даври). Иккинчи жилд. – Т.: Шарқ, 2008, 48 б.
5. Эрназаров Т., Акбаров А. *История печати Туркестана (1870–1925 гг.)*. – Ташкент: Ўқитувчи, 1976.
6. Абдуазизова Н.А. Туркистон матбуоти тарихи (1870 – 1917 йй.). – Т.: Академия, 2000. – Б. 45.
7. Rasulov, A. (2024). YANGI O‘ZBEKISTONDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING TIZIMLI O‘ZGARISHI. *Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук Actual Problems of Humanities and Social Sciences.*, 4(2). <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I2Y2024N10>
8. Azarmsa R. Desktop Publishing // *Encyclopedia of Information Systems*. – 2003.
9. Miller C.D., Wang R.D. *Product digitization and differentiation strategy change: Evidence from the book publishing industry*. // *Strategic Management Journal*. – 2024.
10. *Impact of e-book technology: Ownership and market asymmetries in digital transformation*. // *Electronic Commerce Research and Applications*. – 2010. – Vol. 9, No. 5. – P. 386–399.
11. Қамбаров О. Газета, газетхон, матбаачи // *Дўстлик байроғи, 1996-йил, 25-июн*.
12. Navoiy viloyati davlat arxivi, M-100-fond, 1-ro‘uxat, 369-yig‘ma jild, 119-120-varaqlar.
13. Navoiy viloyati davlat arxivi, M-59-fond, 1-ro‘uxat, 230-yig‘ma jild, 1-varaq.
14. Қирқинчи бекат / тўпловчи Зебо Қутлиева. – Тошкент: Мухаррир нашриёти, 2023. 19 б.
15. Хўжаев О. Истиқлолнинг фидойи тарғиборчилари // *Навоий-Пресс, 2015-йил, 26-июн*.